

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2-50
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " dvakrat . . . 12 "
" " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Petindvajsetletnica

Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Spominski spis.

Sestavil L. JELENC.

Ta krasno opremljena knjiga z bogato in velezanimivo vsebino je izšla v proslavo Zaveze 25letnice. — Na naslovni strani originalna risba strokovnega učitelja Dragotina Humka. — V tekstu 10 ilustracij. — Cena: broširanemu izvodu 3 K, elegantno vezanemu 4 K, s poštnino 30 vin. več.

Vsak zaveden učitelj in vsaka zavedna učiteljica, ki se zanima za delo naše organizacije, naj si to knjigo naroči. Naroče si jo naj vse naše organizacije in knjižnice. Zaloga ni velika, zato hitite z naročili!

Naroča se pri vodstvu Zaveze v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6.

Boj za kruh.

(Brzobjayna vest.)

Dunaj, 22. oktobra. Danes se je mudila v parlamentu deputacija Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji in Nemške-avstrijske učiteljske zveze, da urgira naglo rešitev znanih zahtev učiteljstva glede regulacije plač. Deputacija je govorila z ministrskim predsednikom grofom Stürgkhom in z vodjo finančnega ministrstva dr. Englom. — Zastopniki organiziranega naprednega avstrijskega učiteljstva so stalno na straži in na delu, da učiteljstvo tudi to pot ne odide praznih rok.

Glasovi z Goriškega.*)

V štev. 41. in 42. našega glasila smo zvedeli učitelji bolj na periferiji dežele, da

* Da se resnica prav spozna, je treba čuti dva zvona.

živi »Deželno učit. društvo za pokneženo grofijo Goriško-Gradišansko«. In kaj se je zgodilo? Na zadnjih volitvah v naš vzorni deželni zbor je prodrla takozvana »Narodna stranka«, in odbor društva je smatral za potrebno, da se gre pokloniti dr. Faiduttiju in drugim visokim in nevisokim predstaviteljem naše deželne uprave. Deputacija je ob tej priliki izročila tudi »vdano«, »spoštljivo« in nazadnje še »prevdano« podpisano prošnjo, naj bi se s pomočjo učiteljstva izvoljeni poslanci ozrli s svojih mehkih foteljev tudi na ubogo učiteljsko paro in v svoji blagonaklonjenosti milostno dovolili to, kar je danes, rekel bi, deviza in »conditio — sine qua non« vsega avstrijskega učiteljstva. Ne to, samo nekoliko tega bi bilo že za Goričane dovolj in »visoka deželna zbornica bo zapisana z nepozabno hvaležnostjo v prevdanih učiteljskih srcih. Že uredništvo samo je umestno opomnilo, da je to pravzaprav nesolidarno kršenje stanovske dis-

cipline, in v zadnji številki nekdo poizkuša še ovreči to upravičeno pripombo uredništva.

Ker kritika stvari, časih pa tudi forme same nikdar ne škoduje, si oglejmo najprej to petičijo samo. Človek bi mislil, da je bila vložena v časih konkordata žalostnega spomina, v tako ponižujočem tonu je sestavljena. Čim bolj se bomo poniževali, tem bolj in tem sigurneje nas bodo zapostavljali. Kje je ona samozavest človeškega dostojanstva in samozavest najvažnejšega stanu? Kaj smo res le samo ponižni in »preudani« deželni hlapi in nič več? K svojemu dolžniku se ni treba priplaziti po kolenih, ampak mirno in dostojno zahtevati to, kar nam gre!

Da, zahtevati to, kar nam gre, vse to, prav nič več in tudi nič manj, brez neokusnih priveskov vdanosti in lojalnosti. Vse avstrijsko učiteljstvo se je srečno strnilo ter formuliralo ene ter iste svoje minimalne zahteve, ki jih moramo doseči brez vsakih prikrajšanj. Prav nobenega izgovora ni tedaj, da se iznajde kar naenkrat deputacija in prosí samo obgrižek naših postulatov, saj te zahteve nadejo nič drugega, kot preskrbeti tudi učiteljstvu dostojnega in človeškega življenja. Pri tem pa nobenega popuščanja, ampak izkušati jih uveljaviti vse brezobzirno in povsod!

Pisec zagovarja odborovo petičijo s tem, da bi se izenačile vsaj plače vsega goriškega učiteljstva. Da bi se zgodilo to, bi bila pa edino umestna takojšnja ustanovitev deželnega šolskega fonda in ne, kar imamo v vsej Avstriji edinole še pri nas, namreč okrajne šolske fonde.

Prva točka, ker ta je pravzaprav ono preporno jabolko, bi se morala razdeliti torej v dve, in sicer:

1. Ustanovi se naj takoj namesto dosedanjih okrajnih, deželni šolski fond in učiteljstvo naj plačuje dežela, ne okrajni šolski sveti, in sicer v vseh okrajih enako.

2. Nemudoma naj se regulirajo plače v smislu zahtev vsega avstrijskega učiteljstva. Vsak poslanec, izvoljen na narodnem, demokratskem in naprednem pro-

gramu, mora brez ugovora akceptirati te zahteve in tudi glasovati zanje, saj ne vsebujejo prav nič pretiranega.

In če nam ne izpolnijo tega? No, potem bomo tem prej posegli še po enem sredstvu, namreč po političski organizaciji in tedaj bomo odločevali še mi, kdo bo sedel v deželnem, oziroma v državnem zboru in kdo ne. Da se bomo pa bojevali najbrezobzirneje proti poslancem, ki nam ne privoščijo niti živeti, to je pa jasno. Čas za političsko organizacijo je že prav ugoden, tudi tla imamo.

V uvodu prvega članka »Deželno učiteljsko društvo v Gorici« se pisec huduje na učiteljstvo, da ne pristopa k »Deželnemu učiteljskemu društvu«. Tovariši, saj velika večina mlajšega učiteljstva niti ne ve ne, da društvo sploh eksistira. Velika, velika napaka vseh naših okr. učiteljskih društev je, da se ne pošlje takoj v začetku šolskega leta novim kolegom vabil k pristopu, zakaj mlad novinec se niti obrniti ne ve nikamor, zato je vaša krivda, če je mrtev član stanu. Posebno še, če društvo spi in ni dosti čuti ali čitati o njem, potem to pač ni znak letargije učiteljstva!

Pa ker smo že pri tem, ali je potrebno, da bi vstopilo vse goriško učiteljstvo v to društvo ali ne? Menimo, da pač ne, ker so se taka deželna učiteljska društva izkazala v praksi kot nezmogoča uspešnega življenja ali vsaj nepraktična. Skrajni čas je že, da predvsem oživijo okrajna učiteljska društva in se osnuje deželna zveza goriških učiteljskih društev po Štajerskem in kranjskem vzoru. Ta zveza naj bi potem vodila vse take in podobne akcije ter bi bila kompetentna predstaviteljica vsega goriškega učiteljstva. Ker je pa novi deželni zbor izvoljen, je nujna potreba, da se osnuje ta zveza takoj, formulira naše zahteve in mogoče skliče pred prihodnjim zasedanjem v sporazumu z italijanskimi kolegi v Gorici veliko zborovanje, povabi vse poslance in jim predloži te naše zahteve, kjer naj se poslanci tudi izrazijo, ali imajo resen namen udeležiti jih ali ne.

Ker bi se s samimi besedami ne prišlo nikamor, naj sevenem okr. učiteljskem

LISTEK.

Sokol — 50 let.

Začetkom oktobra tekočega leta je minilo petdeset let, odkar je slovenski Sokol stopil na branik svoje domovine. V dneh najhujšega zatiranja vsakega narodnega gibanja se je dvignil Južni Sokol v srcu slovenske zemlje, v beli naši Ljubljani. Zgradil je tu svoj ponosni, nerazrušeni Andetrij — zibel slovenskega Sokolstva!

Z razmahom svojih ponosnih kril, s smelim svojim poletom je začel buditi narod k delu, zavednosti in spoznanju: v sokolski misli, ki je kakor sijajna plamenica zažarela na slovanskem severu in odblesnila na slovanski jug, leži moč, klije rast in temelji bodočnosti zdravega in silnega Slovanstva!

Južnega Sokola je zamorilo nasilje tedanjih dni. Toda zdravo seme, vrženo v plodna domača tla, je pognojilo nove kalit, in dedščino Južnega Sokola je prevzel Ljubljanski Sokol.

Težki časi so dušili mlado življenje. A v dobi trpljenja in borbe se je izpričalo, da je sokolska misel nepremagljiva: Zakopana je globoko v čuvstvenost in se — čimbolj jo izkušajo zamoriti — razploduje sama ob sebi. Razlila se je preko vsega

našega ozemlja kakor silovit veletok, ki mu ne zapre poti nobena zapreka; zakipela je preko naših ozkih mej, zavilnila se je preko oceana, utaborila se je v dušo in srce vsakega zavednega Slovence, pa bivať ta kjerkoli; zakaj sokolska misel hoče, da se uresniči beseda, ki velevala: Kdor Slovenec — ta Sokol!

Narodu kaže pot do zmage in mu daje sredstva. In ta pot je delo in ta sredstva so pogum, ki je produkt razvitih telesnih in duševnih sil: samozavesti!

Iz Ljubljanskega Sokola je izšlo vse naše sokolsko življenje in delovanje: Iz njega naši prvi sokolski delavci, iz njega propagatorji sokolske misli, v njem početek sokolske literature. Tako govori zgodovina!

Narodna zavednost, kakor je veličastno gorela po vsej naši zemlji, je v njem dobila vir in netivo. Vsi naši narodni borci in vodniki iz dobe narodnega preporoda so bili pripadniki sokolske misli. Tako govori zgodovina!

Kjer je bilo treba manifestirati za čast in pravice naroda, tam je bil na prvem mestu Sokol kot reprezentant domoljubja, zavednosti in odločnosti. Plahost je izginila iz src, šibki so se ojačili, značaj utrđili, volja je rodila moč, kranjščina se je umaknila Slovanstvu, padle so provinci- alne meje, da smo se začutili sinove in hčere ene matere, vsi enakovredni in enakopravni člani enega naroda! Čuvstvo de-

mokratizma je prepojilo vse naše sloje. Tako govori zgodovina!

Tako so bili dani Sokolstvu pogoji za razvoj in napredek, pogoji za pravo sokolsko delo: za telesno, нравstveno, demokratsko in narodno vzgojo.

To pravo sokolsko delo pa se je začelo v Ljubljanskem Sokolu, ko je stopil na prizorišče sedanjih starosta Ljubljanskega Sokola in načelnik Slovenske Sokolske Zveze, brat dr. Viktor Murnik. Iz Ljubljanskega Sokola se je to pravo sokolsko delo razširilo med vsem slovenskim Sokolstvom. Bratu Murniku so se pridružili vztrajni in zavestni sokolski delavci, ki so bili ali njegovi učenci, ali pa so pili z prvega vira sokolske misli v matici Sokolstva — v Pragi. Tako govori zgodovina!

Slovensko Sokolstvo se je strnilo v Slovensko Sokolsko Zvezo, ta pa se je razdelila v župe. Tako je organizacija našega Sokolstva, ki je del Slovenske Sokolske Zveze, dovršena formalno in bistveno.

Vztrajno in smotreno sokolsko delo z zgoraj označenimi četverimi nalogami je rodilo slovenskemu Sokolstvu cvetočo dobo: spoznalo je svojo moč in je šlo na mednarodne tekme!

Praga - Luksemburg - Turin - Praga! Srce zakipi Slovanom od ponosa: pred vsem kulturnim svetom je slovensko Sokolstvo slovenskemu imenu priborilo slavo in čast! In sedaj se pripravljajo naši bratje, da poizkusijo svoje moči na leto-

šnji mednarodni tekmi, ki se vrši meseca novembra v Parizu. In v dobi zmagovalnih pohodov slavi slovensko Sokolstvo svojo petdesetletnico — z delom slavi, z uspehi venča svoj polstoletni jubilej!

Zakaj slavje Ljubljanskega Sokola ni le slavje tega Sokola, ampak je slavje vsega slovenskega Sokolstva. Vsi se radujemo uspehov jubilaranta, vsi priznavamo zasluge brata Murnika in ostalih sokolskih delavcev, vsi se zavezujemo današnji dan ob nastopu v novo razdobje, da hočemo zvesto služiti sokolski misli, jo širiti in poglobljati med narodom in svoje zasebno in javno delovanje in življenje uravnati po načelih bistva te misli!

Ta obljuba vsega sloveskega Sokolstva bodi jubilarju naše najlepše sokolsko darilo!

Slovensko Sokolstvo ne išče zase ne dobička, ne slave! Tako velevala ukaz ustanovnika Sokolstva. Ne bili bi Sokoli, ako bi hoteli drugače. Zato pa stoji Sokolstvo danes, kakor je stalo doslej, z vsemi svojimi silami v brambo koristit ljubljene domovine z edinim smotrom in daleč stran od umazane sebičnosti, da služi s svojo idealno vestnostjo edino svojemu narodu — samo sestavni in bistveni njegov del — s tem, da dviga, jači, utrja njegove telesne in duševne sile, hoteč jih zlit v harmonično celoto.

Uspehi slovenskega Sokolstva so dokaz, da velika misel zmaga v kljub vsem

društvu takoj konstituirati odsek, ki naj stvar realizira. Mogoče v sezanskem, ki je eno največjih in v katerem je tudi več članov, ki se resno zanimajo za to idejo.

Končno še eno! Pisec prvega članka se hudi tudi na italijanske kolege, ker ne vstopijo v društvo. Če se udeležijo ta moj, ne nov in tudi ne originalen predlog, bi vezala Zveza samo slovenska učiteljska društva, kar bi bilo edino oportuno, kar nam tudi dokazuje praksa.

Vsako podobno društvo s člani mešanich narodnosti je več ali manj mrtvo rojeno dete. Živimo v časih fanatičnih in časih tudi dilačopcepskih nacionalnih bojev in s tem moramo računati. Pač pa moramo pri zahtevi regulacije postopati v zvezi z Italijani.

Toliko še od druge strani. Nimajo te vrste namena napadati na nobeno stran, ne; imajo namen pokazati samo na nekatere napake. Sedaj je morda čas ugoden, začetni odkrit in najodločnejši boj za svojo eksistenco, boj za regulacijo naših plač. Saj doslej Goričani v tem oziru nismo začeli pravzaprav še ničesar upoštevanja vrednega.

Ta boj pa mora biti enoten, sistematičen in nepopustljiv, sicer bo brezuspešen. Torej k dejanjem! V tem znamenju naj se začne sezija letošnjih zborovanj naših okr. učiteljskih društev, ki bodo rodila tudi — Zvezo. Brklin.

* * *

Od druge strani smo prejeli še ta dopis:

Sestavljalci peticije na goriški deželni zbor komentirajo v zadnjem »Tovarišu« svoje stališče z ozirom na opomnje uredništva. To pojasnilo je povsem nezadostno, zato ne pojasnjuje ničesar.

Opomnje »Tovariševga« uredništva so vključb pojasnilu prej ko slej aktualne in opravičene. Odbor goriškega deželnega učiteljskega društva je kršil s svojo peticijo solidarnost avstrijskega učiteljstva, nam goriškim učiteljem pa je izkazal z njo jako majhno uslugo. To je fakt, in tega fakta ne spravijo s sveta vsi komentarji, ne panegirike na naše deželne poslance, niti — in to še najmanj — vsi klici, s katerimi se pozivlja goriško učiteljstvo na krov!

Čitatelji »Učit. Tovariša« vedo dobro, kako opravičeno sestavljalci svoje stališče, zato nočejo ponavljati vsega, da ne postanemo predolgi. Glavno njihovo opravičilo je to, da so hoteli doseči s predlogi, formuliranimi pod točko 1. in 2. peticije, le začasno regulacijo z ozirom na draginjske doklade in petletnine. Zadostuje nam le en sam pogled na omenjeni točki, da se prepričamo takoj, da je vse to nerodno opravičevanje porodila le hipna zadrega.

Tam stoji črno na belem, da društvo prav spoštljivo prosi, naj se izpremeni sedanji deželni zakon v smislu naštetih točk. Smisel tistih točk pa ni nič več in nič manj kot izprememba osnovnih plač vseh razredov, izprememba petletnin, dalje v točkah 3.—5. se izpremembe glede pokojnine in stanarine. Nikjer ni citati besedice o »začasni regulaciji«, ne o »prvem koraku«, niti o »začasnem minimumu«. Vsi ti provizoriji so se rodili sami šele sedaj, ko je treba v javnosti opravičevati nelojalnost napram stanovski disciplini. Mogoče, da mislijo celo, da bodo tudi deželni poslanci videli v vseh teh zahtevah same provizorije.

Pa bodi temu tako ali tako, kršenje solidarnosti je v vsakem slučaju očividno.

zaprekam. Slovensko Sokolstvo se je dvignilo najvišje v dobi, ko je zla volja proti njemu priklopila do vrha!

Slovensko Sokolstvo stoji pred teboj, narod slovenski, kot tvoja narodna vojska, ki ji je edini ukaz dviganje neizmernih zakladov, ki jih nosi v sebi tvoja zdrava mladina — tvoja bodočnost — neokuzena od narodu tujih in zločestih vplivov.

Sokolstvo je pripravljeno, da predloži vsekdar narodu dokaz in sad svojega dela. S ponosom more kazati na svoje uspehe, samozavestno gleda v bodočnost, ki jo ozarja luč bratstva, enakosti in svobode!...

Ob svoji petdesetletnici stoji slovensko Sokolstvo močno samo v sebi, pozivlja pa tebe, narod slovenski, da se spominjaš v tem hipu, kdo je dvigal tvoje sile, kdo ti je vzgajal mladino v duhu narodnem, kdo je ponesel v svet tvoje ime, kdo hoče združiti vse naših moči, da zraste lepota in veličast našega slovenskega ozemlja in našega slovenskega naroda do veličine in ugleda, ki mu pristojata spričo telesnih in duševnih vrlin v prosvetnem tekmovanju z vsemi kulturnimi narodi!

Ob nepremagljivi, vseosvojujoči sih sokolske misli naj vstane ves slovenski narod k skupnemu delu v korist narodne celokupnosti kot eno samo veliko, jako, zdravo telo! Praznik slovenskega Sokolstva bodi praznik našega bratstva — bodi glasna priča narodne samozvesti! Samo, ker hočemo biti! E. Gangl.

Za slučaj pa, da postanejo te začasne zahteve zakon, vprašamo že sedaj sestavljalce te peticije, ali so poiskali že primerno lice za učiteljsko deputacijo, ki bo zahtevala in ne se »drznila preudano prositi« takoj po teh uzačonjenih izpremembah izpremembo teh izprememb v smislu zahtev vsega avstrijskega učiteljstva!

To, kar zahteva vse avstrijsko učiteljstvo, je najmanj, kar smemo zahtevati, vse drugo je podcenjevanje samega sebe, je beračenje, nevredno »hrabrih bojevnikov za svoje pravice«. Ali smo učitelji manj vredni od nižjih uradnikov? Ali mogoče zaradi manjše važnosti svojega poklica, ali zaradi lažjega dela, manjših študij? Čemu to bagateliziranje samega sebe? Opravičeni smo vprašati sestavljalce peticije, kdo jim je dal pravico zadajati nam take moradne udarce v obraz!

Namen sestavljalcev peticije je bil najboljši — ne tangiramo časti in poštenja nikogar — ampak od zahtev vsega avstrijskega učiteljstva ne smemo odnehati niti za las, in sicer nikdar več in v nobenem slučaju! Te zahteve morajo biti in tudi so vsaki naši organizaciji suprema lex, in mi moramo rajši poginuti, nego bi je zatajili le v enem samem primeru!

Ne rabimo nobenih provizorijev — hočemo definitivum! Stradanja je dovolj, prošni tudi — hočemo kruha!

Saj nas zatajujejo drugi sami se nečemo in ne smemo!

UČITELJI NA ČEŠKEM GROZE S PASIVNO RESISTENCO.

Praga, 20. oktobra. Češki učitelji se hitro pripravljajo na pasiven odpor, ki izbruhne, če se kmalu službena pragmatika ne uveljavi. Izvršilni odbor je že izdal navodilo, da naj učitelji ne sodelujejo na polju preskrbe otrok in kako da naj bodo pasivni glede na pouk in z ozirom na vzgojo.

Krušno vprašanje v kranjskem deželnem zboru.

Kakor smo že javili, so deželni poslanci dr. Ivan Tavčar in tovariši na seji deželnega zbora dne 24. septembra t. l. vložili nastopni nujni predlog:

Deželni zbor skleni:

1. Učiteljske plače se regulirajo, počenši s 1. januarjem 1914 v smislu plač državnih uradnikov.

2. Deželnemu odboru se naroča, da izdela nemudoma zakonski načrt v smislu točke 1.

3. Do uveljavljanja te regulacije prejemajo vse učiteljstvo brez izjeme po 25% draginjske doklade, računano od temeljne plače, počenši s 1. januarjem 1913.

4. Kdor uživa že 25% draginjsko doklado, temu ostane; kdor ne uživa polnih 25%, se mu primanjkljaj doplača.

5. Omotno stran je rešiti s finančno operacijo, dokler dežela ne dobi državnega prispevka.

Ko je na seji dne 30. septembra nujnost utemeljil poslanec dr. Tavčar, niso za nujnost glasovali klerikalci, zato je šel ta predlog kot navaden predlog v finančni odsek. S tem je bila njegova usoda že naprej določena.

In tako se je tudi zgodilo!

O tem predlogu dr. Tavčarja in tovarišev je na seji deželnega zbora dne 9. t. m. v imenu finančnega odseka poročal dr. Krek, ki je predlagal:

Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da izdela in predloži čimprej deželnemu zboru razmeram in potrebam primerno izpremembo zakona o pravnih razmerah učiteljev z dne 29. aprila 1873. v zak. št. 22 in dodatnih novel.

Dr. Krek je med drugim izjavil, da je finančni odsek zavrnil predlog, naj bi se z novim letom 1913, vsem učiteljem dodelila 25% draginjska doklada zategadel, ker bi se potem upravičeno moglo domnevati, da deželni zbor nima resne volje za izboljšanje učiteljskih plač, zlasti pa ne za gori navedeni predlog.

Besedo je potem dobil poslanec dr. Karel Triller, ki je govoril:

Visoka zbornica! Taka-le reč, kakršno nam priporoča finančni odsek, se imenuje v birokratičnem žargonu čisto navaden »šlaffer«. Ampak tak na sebi ne-simpatični zavlačevalni »šlaffer« ima v tem slučaju skrito še posebno tendenco in mentalno rezervacijo. G. poročevalec jo je izkušal prikriti — denn was er weise verschweigt, darin zeigt sich der Meister des Stiles. V tem je dr. Krek, kakor je že pri drugi priliki priznal, pravi mojster. — Mi smo zahtevali za učiteljstvo kruha, vi pa mu nudite kamen prvega disciplinarnega reda. Čemu ne priznate odkrito, čemu finančni odsek sramežljivo prikriva, da je absolutni predpogoj vsaki regulaciji učiteljskih plač popolno politiško zaslužjenje učiteljskega stanu? (Klici: Tako je!) Am-

pak taka politika, moja gospoda, je nad vse usodna in mora imeti za posledico beg vse značajne mladine pred učiteljskim stanom. (Klici: Resnica!) V proračunski debati ste prav na usta današnjega poročevalca naglašali dozdevno velikansko povzdignjenje šolstva od vaše strani. Ampak, moja gospoda, brez zadovoljnega učiteljstva, kateremu je zagotovljen vsaj eksistenčni minimum, je vsako povzdignjenje šolstva izključeno. Kjer učitelj ni svoboden državljan, kjer stoji nad njim še kdo drugi, ko šolski zakon in njegova vest tam je nemogoč vsak povoljni napredek. (Odobranje.) Trditev dvignjenja šolstva od strani večine te zbornice je torej že zaradi tega prazna fraza, ne glede na to, da je tudi sicer brez stvarne podlage. Zakaj, kjer je 44% vseh šol enorazrednic, tam so tudi tiste redke osmerazrednice, s katerimi ste se bahali, zgolj Patjomkinove vasi! Brez zdravega šolstva pa je nemogoče tudi vsako dviganje splošnega kulturnega nivoja naroda, s katerim ste se tudi ponašali. Ampak tudi to ponašanje je bilo silno deplacirano, zakaj o dvigavanju kulture ni mogoče govoriti, dokler so predurmi Ljubljane mogoče — vodiške Johance. (Odobranje, klerikalci protestirajo.) — Naivni ljudje so pričakovali, da boste v tej zadevi, ki pomenja za našo deželo naravnost kulturne škandal, pokazali vsaj trohico dobre volje. Jaz tega nisem pričakoval, zlasti odkar ste zavrgli v proračunski debati preskromni predlog tovariša Reiserja. Obžalujem! Le trohico dobre volje — in ublažilo bi se marsikaj v našem razdrapanem javnem življenju. Nihče bi potem ne skakal več čez jarek, kjer bi bil most! Mislim, da se razumemo.

Gospoda moja! Naš cenjeni g. dež. glavar in voditelj vaše stranke je pred dvema letoma v proračunskem odseku državnega zbora uveljavljal načelo, da je vlada že — ars aequi et boni. Pravim, da je storil to na Dunaju, in jaz sem doslej zaman iskal v tej naši prostrani palači tisti kotiček, v katerem bi imela veljavo omenjena dunajska definicija g. dr. Sušteršiča. Ne zahtevam nič pretiranega! Priznavam, da v politikah še dolgo ne bo obveljal puritanski pravni čut višjih deklških šol. Vsaka večinska stranka ima pač ekspanzivne tendence in hrepenenja po kar mogoče vidnem udejstvovanju svoje veljave in svojih načel. Čuhus regio — illius religio, ta rek bo v gotovi meri vedno v veljavi. To nam izpričujejo tudi balkanski dogodki. Ampak velika razlika je med udejstvovanjem tega načela v gotovi meri in med sistematičnim izstradanjem najvažnejšega kulturnega delavca v deželi zgolj zaradi tega, ker neče žrtvovati svojih državljanskih pravic. Signaturo temu vašemu terorizmu je dal dr. Lampe, to je razglasil v »Slovincu«, da je preneumen, oziroma prehudoben za deželno službo vsakdo, kdor je danes še liberalci. (Klici: Čujmo! Škandal!) — Dokler bodo veljali taki tartarski nazori — in danes ni dr. Lampeta nihče od vas desaviral niti v besedi, še manj pa v dejanju. (Dr. Lampe: Nič ne prekličem!) dotlej je izključeno, kakor rekoč, vsako ublaženje naših javnih razmer. In to mi, kakor rekoč, odkrito in iskreno obžalujem! Vztrajamo pa na meritorični vsebini predloga tovariša dr. Tavčarja. (Živahno odobranje pri naprednih poslancih.)

Na izvajanja dr. Trillerja je klavarno odgovarjal poročevalec dr. Krek.

Rekel je, da so klerikalci že nekaj storili za učiteljstvo, ker so oženjenim dovolili 25% podpore in odobrili 25% draginjske doklade, ki jih naj po svojem predurku razdeli deželni odbor. (Klici: Da, po svojem preudarku, to je tisto konjsko kopito!) Na to je priporočal učiteljstvu, naj potrpežljivo čaka na izboljšanje svojega položaja, češ, vsakdo na svetu mora potrpeti. Končno je slovesno obljubljal, da bo deželni odbor učiteljske plače reguliral, čim bo imel v se potrebnega sredstva. (Napredni poslanci se smejejo. Klici: Obljube, same obljube!)

Na to je bil sprejet dr. Krekov predlog z glasovi klerikalcev in Nemcev.

Iz naše organizacije.

SKUPNE ZADEVE.

Zveza slovenskega učiteljstva v Avstriji. (Dalje.)

Popoldne istega dne se je vršila skupna seja z drž. poslancem K. Ernerjem in z zastopniki Zveze nemškega učiteljstva, kjer se je dogovorilo o skupni intervenciji pri ministrskem predsedniku grofu Stürgkhu zaradi izpremembe § 55. drž. šolskega zakona in zaradi sanacij deželnih financ. Razentega je bilo sklenjeno, da naj vsaka Zveza posebe intervencira pri tozadevnih poslaniških klubih. Naposled se je sklenilo, izdelati pregledni elaborat, ki bi se tikal perečih vprašanj vsega učiteljskega stanu.

ta politika, moja gospoda, je nad vse usodna in mora imeti za posledico beg vse značajne mladine pred učiteljskim stanom. (Klici: Resnica!) V proračunski debati ste prav na usta današnjega poročevalca naglašali dozdevno velikansko povzdignjenje šolstva od vaše strani. Ampak, moja gospoda, brez zadovoljnega učiteljstva, kateremu je zagotovljen vsaj eksistenčni minimum, je vsako povzdignjenje šolstva izključeno. Kjer učitelj ni svoboden državljan, kjer stoji nad njim še kdo drugi, ko šolski zakon in njegova vest tam je nemogoč vsak povoljni napredek. (Odobranje.) Trditev dvignjenja šolstva od strani večine te zbornice je torej že zaradi tega prazna fraza, ne glede na to, da je tudi sicer brez stvarne podlage. Zakaj, kjer je 44% vseh šol enorazrednic, tam so tudi tiste redke osmerazrednice, s katerimi ste se bahali, zgolj Patjomkinove vasi! Brez zdravega šolstva pa je nemogoče tudi vsako dviganje splošnega kulturnega nivoja naroda, s katerim ste se tudi ponašali. Ampak tudi to ponašanje je bilo silno deplacirano, zakaj o dvigavanju kulture ni mogoče govoriti, dokler so predurmi Ljubljane mogoče — vodiške Johance. (Odobranje, klerikalci protestirajo.) — Naivni ljudje so pričakovali, da boste v tej zadevi, ki pomenja za našo deželo naravnost kulturne škandal, pokazali vsaj trohico dobre volje. Jaz tega nisem pričakoval, zlasti odkar ste zavrgli v proračunski debati preskromni predlog tovariša Reiserja. Obžalujem! Le trohico dobre volje — in ublažilo bi se marsikaj v našem razdrapanem javnem življenju. Nihče bi potem ne skakal več čez jarek, kjer bi bil most! Mislim, da se razumemo.

Gospoda moja! Naš cenjeni g. dež. glavar in voditelj vaše stranke je pred dvema letoma v proračunskem odseku državnega zbora uveljavljal načelo, da je vlada že — ars aequi et boni. Pravim, da je storil to na Dunaju, in jaz sem doslej zaman iskal v tej naši prostrani palači tisti kotiček, v katerem bi imela veljavo omenjena dunajska definicija g. dr. Sušteršiča. Ne zahtevam nič pretiranega! Priznavam, da v politikah še dolgo ne bo obveljal puritanski pravni čut višjih deklških šol. Vsaka večinska stranka ima pač ekspanzivne tendence in hrepenenja po kar mogoče vidnem udejstvovanju svoje veljave in svojih načel. Čuhus regio — illius religio, ta rek bo v gotovi meri vedno v veljavi. To nam izpričujejo tudi balkanski dogodki. Ampak velika razlika je med udejstvovanjem tega načela v gotovi meri in med sistematičnim izstradanjem najvažnejšega kulturnega delavca v deželi zgolj zaradi tega, ker neče žrtvovati svojih državljanskih pravic. Signaturo temu vašemu terorizmu je dal dr. Lampe, to je razglasil v »Slovincu«, da je preneumen, oziroma prehudoben za deželno službo vsakdo, kdor je danes še liberalci. (Klici: Čujmo! Škandal!) — Dokler bodo veljali taki tartarski nazori — in danes ni dr. Lampeta nihče od vas desaviral niti v besedi, še manj pa v dejanju. (Dr. Lampe: Nič ne prekličem!) dotlej je izključeno, kakor rekoč, vsako ublaženje naših javnih razmer. In to mi, kakor rekoč, odkrito in iskreno obžalujem! Vztrajamo pa na meritorični vsebini predloga tovariša dr. Tavčarja. (Živahno odobranje pri naprednih poslancih.)

Na izvajanja dr. Trillerja je klavarno odgovarjal poročevalec dr. Krek. Rekel je, da so klerikalci že nekaj storili za učiteljstvo, ker so oženjenim dovolili 25% podpore in odobrili 25% draginjske doklade, ki jih naj po svojem predurku razdeli deželni odbor. (Klici: Da, po svojem preudarku, to je tisto konjsko kopito!) Na to je priporočal učiteljstvu, naj potrpežljivo čaka na izboljšanje svojega položaja, češ, vsakdo na svetu mora potrpeti. Končno je slovesno obljubljal, da bo deželni odbor učiteljske plače reguliral, čim bo imel v se potrebnega sredstva. (Napredni poslanci se smejejo. Klici: Obljube, same obljube!)

Na to je bil sprejet dr. Krekov predlog z glasovi klerikalcev in Nemcev.

Na občni zbor srbskega učiteljstva v Beogradu je poslala Zveza tov. podpredsednika P. Skalickega in odbornika B. Skalo; Tov. predsednik M. Hajny je bil delegiran od Zveze na Moravskem; ravnotako je Kraj. Zvezek delegiral svojega predsednika tov. St. Nowaka in Vzašimna Pomič tov. M. Jakymovskega in Z. Stranskega. Tudi Srbi iz Bosne in Hrvati iz kraljestva so bili zastopani. Skupščina srbskega učiteljstva je soglasno sprejela predloge, izdelane skupno z zastopniki Zveze slov. učit. in s srbskim tovarišem Jov. Popovičem: 1. Ustanoviti Slovensko učiteljsko osrednjo organizacijo. 2. Ustanoviti Vestnik te organizacije. 3. Omogočiti medsebojne obiske učiteljem raznih slovanskih narodnosti. 4. Izdati diferencialne besednjake. 5. Ustanoviti slovansko pedagoško knjižnico. Izvedba teh predlogov je bila prepuščena srbskim tovarišem, ki pa — kar je samo po sebi umljivo — zaradi nastale vojne niso mogli delati za njihovo izvedbo. Častna dolžnost Zveze slov. učit. je, da ima pred očmi izvedbo teh misli in da dela za kolikor mogoče hitro njih uresničenje in s tem za uresničenje sanj naših velikih rodoljubov po združitvi slovanskih rodov na najlepše in najbržnejše mejdanu, na kulturnem polju.

O vestnem delu predsedništva v minulemu letu govori število rešenih pisem in vlog, iz katerih jih je tov. predsednik M. Hajny odposlal čez 400, tajnik 572; poleg njih so delali tudi ostali odborniki. Ko predlagamo to poročilo o delovanju Zveze slov. učit. v Avstriji učiteljski in slovanski javnosti sploh, pričakujemo mirno, svesti si svoje odgovornosti, nepristranske sodbe. Zveza je novo delo, dosedaj še ne vsestransko izkristalizovano, boreč se z močnim sovražnikom — neodgovarjajočimi finanč. razmerami — in potrebno je povdariti, da tuintam tudi z nezadostnim razumevanjem velike narodne kulturne in učiteljske ideje o samopomoči od strani posameznikov iz naših vrst. Pri takšnih okoliščinah ne zadostuje niti dobra volja, temveč tu je potrebno idealno navdušenje in le temu se posreči oprustiti Zvezo vseh ovir in privedi jo na višino postavljenega ideala! — Pripomoči k dosegu tega ideala, to naj bo naloga vsakega organiziranega slovanskega učitelja te države!

Predsednik tov. M. Hajny izpopolnjuje tajnikovo poročilo s podrobnejšim opisom intervencije pri posl. P. Londzini